

17. Щепкина Е. Н. Из истории женской личности в России. Сост. и общ.ред. В. Успенская. Тверь: Феминист-Пресс, 2005. (Серия «Феминистская коллекция»). 320 с.

Klochko O. M., Kovalenko S. M.

THE PROBLEM OF FEMALE EDUCATION IN UKRAINE IN THE SECOND HALF OF THE XIXTH – THE BEGINNING OF THE XXTH CENTURY IN PRE-SOVIET HISTORIOGRAPHY

The article is devoted to the problem of outlining female education in the Ukrainian territory of Russian empire in the second half of the XXth – the beginning of the XXth century in the researches of pre-Soviet scientists.

It has been found out that studying the historical stages of national school development applying gender approach, which is viewed as a principle of cognition in historical and pedagogical researches aimed at the analysis of social institutes influence on education by means of defining the place, role, self-realization of men and women in rapidly changing historical conditions of a certain social epoch, is urgent and appropriate. Referring to scientific resources of the mentioned above problem, gives the possibility to broaden the idea about female education taking into account political, social and cultural changes which took place in the researched period.

It has also been revealed that certain democratization and liberalization of social life in the European part of Russian empire at the end of the XXth century led to the uplifting of community and education movement which was represented by well-known public leaders, teachers, and progressive intellectuals. We have introduced the term «female/women question», which greatly influenced the aspect of female education in this context. We have found out that research of this period developed in two directions: historical essay and journalistic works.

It has been established that pre-Soviet period of studying female education history was characterized by works of mostly descriptive character which contained explanations concerning governmental documents regulating female schools and statistical data about their activity; interpreting the foundation and peculiarities of some schools (P. Grabovskii, O. Lihachova, S. Rozhdeyestvenskii, M. Stoyunin); characteristics of female professional activity via personal development (M. Vernadska, K. Shepkina), researches of female education genesis and defining the role of a woman in the society (V. Byelinskii, M. Zinchenko, N. Dobrolyubov, V. Ovcin, D. Pisaryev, M. Pirogov, K. Ushinskii).

Key words: pre-Soviet historiography, female education, female question/problem, gender approach.

Дата надходження статті: «29» серпня 2019 р.

УДК 378:656.2-051(477.7)(09)«19/20»(043.3)

Коваленко О. М.*

НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА ЯК ЕЛЕМЕНТ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ЗАЛІЗНИЧНИКІВ У 50-90-ТІ РР. ХХ СТ.

У статті розглянуто навчальну літературу, яка використовувалася для підготовки залізничників у 50-90-ті рр. ХХ ст. Вивчено передумови для створення та розробки підручників та навчальних посібників. Проаналізовано навчальну літературу для підготовки фахівців залізничного транспорту. Розподілено навчальну літературу на такі групи: підручники та посібники для фахівців колійного, вагонного, локомотивного господарств, сигналізації, централізації, блокування (СЦБ) та зв'язку, організації перевезень та управління на залізничному транспорті. Зауважено, що виданню навчальної літератури в 50-90-ті роки приділялася досить значна увага, про що свідчать накази Міністерства освіти та інших урядових організацій. З'ясовано, що в тому вигляді, як і нині, підручники і навчальні посібники почали з'являтися на початку 50-х років, коли навчальні заклади гостро відчували нестачу

*© Коваленко О. М.

якісної навчальної літератури. Визначено, що навчальна література мала певні вимоги до змісту, що було відображено в інструкціях із написання та складання підручників і посібників (перша інструкція з'явилася в 1956 р., остання – 1988 р.). Теми, що були використані у підручниках, відповідали спеціальностям майбутніх фахівців. Навчальна література для підготовки майбутніх залізничників у 50-90-ті роки повністю відповідала навчальним планом та програмам, обов'язково мала гриф відповідного відомства або міністерства, який рекомендував підручник або навчальний посібник для використання в тому чи іншому типі навчального закладу. В інструкціях, які регулювали друк навчальної літератури, зазначалося, що гриф «підручника» надається в тому разі, якщо рукопис написаний на високому науковому й методичному рівні та повністю відповідає навчальній програмі курсу, затвердженій міністерством (відомством). Гриф «навчального посібника», як правило, видавався лабораторним практикумам, задачникам, посібникам з курсових і дипломних проєктів тощо, а також рукописам, що охоплюють лише частину програми курсу або не повністю відповідають програмі.

Ключові слова: навчальна література, підручники, посібники, залізничники, фахівці залізничного господарства, галузі залізничного господарства, спеціальності.

Навчально-методичне забезпечення є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу й визначає навчальні та робочі плани, навчальні та робочі програми дисциплін, конспекти лекцій, методичні розробки для практичних, лабораторних занять та самостійної роботи, комплексні контрольні завдання, матеріали для поточного та підсумкового контролю знань тощо. Невід'ємною частиною навчально-методичного забезпечення є підручники та навчальні посібники, які забезпечують відповідний рівень підготовки здобувачів освіти, зокрема майбутніх залізничників. Вивчення історико-педагогічного досвіду підготовки майбутніх залізничників, аналіз історико-педагогічних джерел та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців є важливим та актуальним для подальшого використання в сучасних умовах.

Багато провідних дослідників (І. Агієнко, А. Бабичкова, С. Богатчук, А. Веселов, В. Виргинський, І. Гурій, Л. Захаровський, В. Кізченко, С. Кульчицький, М. Лисковський, Е. Луценко, М. Пузанов, І. Складенко, В. Сологубова, Г. Терещенко, Ф. Ткаченко, О. Хомуляк, Т. Шаргун, І. Шепелев, В. Якунін та ін.) зверталися до проблеми підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту та розглядали процес підготовки фахівців-залізничників у різних контекстах.

Зокрема, С. Богатчук аналізує підготовку кадрів залізничників в Україні в другій половині XIX – на початку XX століття. І. Складенко досліджує становлення та розвиток закладів освіти Міністерства шляхів сполучення в 20–60 роках XX століття. О. Хомуляк характеризує професійну підготовку помічника машиніста локомотивів. Т. Шаргун займається проблемами підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в Україні (XIX – на початку XX століття). Усі автори в своїх дослідженнях прямо або опосередковано торкалися питань, які дотичні до теми цієї статті.

Мета статті – визначити та проаналізувати зміст підручників та навчальних посібників для підготовки майбутніх залізничників у 50–90-ті рр. XX століття.

Відповідно до довідників, «підручник» – це навчальне видання, що містить основи наукових знань і види діяльності з певної навчальної дисципліни, викладені відповідно до державних стандартів освіти та вимог офіційно затвердженої навчальної програми з урахуванням особливостей цієї дисципліни, типу закладу освіти і вимог дидактики; носій адаптованої наукової інформації; основний засіб процесу засвоєння змісту освіти через пізнавальну, самостійну, творчу діяльність [8].

Поняття «навчальний посібник» трактується, як різновид навчального видання, що частково чи повністю замінює підручник або доповнює його у викладі навчального матеріалу з певного предмета (курсу, дисципліни) або окремого його розділу й має відповідний офіційно наданий гриф, а також є допоміжним засобом навчання,

основним призначенням якого є сприяння в практичній діяльності або в оволодінні навчальною дисципліною, ефективній організації самостійної освітньої діяльності, здійсненні самоконтролю набутих знань. Зміст навчального посібника узгоджується з державними освітніми стандартами, навчальними планами, програмами [8].

У 50–90-х рр. ХХ ст. упорядкування підручників та посібників відбувалося поступово. У тому вигляді, як і нині, вони почали з'являтися на початку 50-х рр., коли навчальні заклади гостро відчули нестачу якісної навчальної літератури.

9 вересня 1954 р. Міністерство вищої освіти СРСР видало наказ «Про забезпечення вищих навчальних закладів стабільними і високоякісними підручниками та навчальними посібниками», у якому було визначено завдання забезпечити підготовку підручників упродовж наступних трьох-чотирьох років, залучаючи до роботи провідних учених і фахівців. Навчальним закладам було доручено створити сприятливі умови для авторів підручників, а саме: дозволялося оформлювати творчі відпустки тривалістю до трьох місяців зі збереженням заробітної плати. Наказ також містив інформацію щодо змісту підручника. Підручник повинен був мати невеликий обсяг, містити лише основи навчального матеріалу без зайвого перевантаження додатковою інформацією, висвітлювати провідні досягнення в галузі знань [6, с. 171–172].

З 29 травня 1956 р. Міністерство вищої освіти оприлюднило «Інструкцію про порядок планування, підготовки і проходження рукописів і навчальних посібників, що видаються згідно з державним планом для вищих навчальних закладів СРСР». Згодом Міністерством вищої і середньої спеціальної освіти СРСР (МВ ССО) було видано низку «Інструкцій про порядок планування та підготовки рукописів підручників і навчальних посібників». Усі інструкції мали одну й ту саму схему та містили практично однакові вимоги до якості підручника [там само].

8 квітня 1964 р. МВ ССО СРСР видало «Тимчасову інструкцію про порядок планування і підготовки рукописів підручників і навчальних посібників, що видаються для вищих і середніх спеціальних закладів СРСР». Вона містила більш детальні рекомендації та вказівки щодо планування, порядку проходження рукописів підручників. Також інструкція не мала одного з розділів, який був у попередній версії: третього розділу «Проходження рукописів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів СРСР». Уперше документально було визначено різницю між підручником та навчальним посібником. В інструкції зазначалося, що гриф «підручника» надається в тому разі, якщо рукопис написаний на високому науковому й методичному рівні та повністю відповідає навчальній програмі курсу, затвердженій міністерством (відомством). Гриф «навчального посібника», як правило, надається лабораторним практикумам, задачникам, посібникам з курсових і дипломних проєктів тощо, а також рукописам, що охоплюють лише частину програми курсу або неповністю відповідають програмі. Гриф містить інформацію про те, яким органом і для яких спеціальностей вищих або середніх спеціальних закладів освіти дозволено видання цього рукопису або навчального посібника [там само].

В «Інструкції про порядок планування і підготовки до видання підручників і навчальних посібників для вищих і середніх спеціальних навчальних закладів» від 13 серпня 1971 р. повторюються основні вимоги до підручника, якому надається гриф [7, с. 13–18].

В «Інструкції про порядок планування і підготовки до видання підручників і навчальних посібників для вищих і середніх спеціальних навчальних закладів» від 8 липня 1976 р. було визначено основні вимоги до навчальної літератури. В інструкції зазначалося, що навчальна література для вищої й середньої спеціальної школи обов'язково повинна формувати ідеї комуністичного суспільства; матеріал, викладений у навчальній літературі, повинен бути систематизованим та логічним, а інформація, подана в підручниках та навчальних посібниках, перевірена та достовірна; матеріал

повинен бути викладений у доступній для студентів та учнів формі, розвивати творчі здібності студентської та учнівської молоді [2, с. 325–331].

Інструкції про порядок планування і підготовки до видання підручників і навчальних посібників для вищих і середніх спеціальних навчальних закладів від 27 липня 1985 р. та від 1 лютого 1988 р. повторюють попередню.

З огляду на зазначене вище, можна зауважити, що в радянські часи процес створення навчальної літератури розвивався досить повільно.

Накази та інструкції, видані Міністерством освіти того періоду, обумовили створення навчальної літератури, яка використовувалася, зокрема, під час підготовки залізничників у навчальних закладах України. Усі підручники містили гриф державного органу, який рекомендував навчальну літературу до використання в певному типі навчального закладу.

Аналіз навчальної літератури, яка вийшла друком у 50–90-ті рр. XX ст., дав змогу розділити її на видання для майбутніх фахівців:

- 1) колійного господарства;
- 2) вагонного господарства;
- 3) сигналізації, централізації, блокування (СЦБ) та зв'язку;
- 4) організації перевезень та управління;
- 5) локомотивного господарства.

Розглянемо кожну групу більш детально.

Колійне господарство – одна з основних галузей залізничного транспорту, у яку входять залізнична колія з усіма спорудами [4]. Фахівці колійного господарства здійснюють нагляд за технічним станом колій, штучних споруд, залізничних переїздів та пристроїв СЦБ; проводять поточне утримання колії, земляного полотна, штучних споруд та пристроїв колійного господарства для забезпечення безпечного та безперебійного руху поїздів. Після закінчення підготовки такі фахівці можуть працювати бригадами з поточного утримання і ремонту колій, дорожніми майстрами, монтерами колії, сигналістами, черговими по переїзду, дефектоскопістами, обхідниками колії та штучних споруд, ремонтниками штучних споруд тощо [5].

Фахівці-колійники вивчали низку дисциплін, які дозволяли підготувати спеціалістів широкого профілю в галузі колійного господарства. Для навчання фахівців-колійників у технікумах та училищах пропонувалися такі підручники: Саранцев П. Л. «География путей сообщения СССР» (1962 р.), Тихомиров В. И. «Содержание и ремонт железнодорожного пути» (1969 р.), Чернышев М. А. «Железнодорожный путь» (1985 р.), Каменский В. Б. «Справочник дорожного мастера и бригадира пути» (1985 р.), Амелин С. В. «Устройство и эксплуатация пути» (1986 р.), Соломонов С. А. «Машины и механизмы для путевого хозяйства» (1984 р.), Данилкин И. Е. «Устройство и эксплуатация рихтовочных и выправочных машин» (1986 р.) та ін.

Аналіз підручників, що використовувалися на спеціальності «Колійне господарство», свідчить про вивчення широкого кола питань, які безпосередньо пов'язані з колійним господарством, а саме: залізнична мережа СРСР, напрямки залізничних магістралей, економіко-географічний огляд залізничного, водного, автомобільного, повітряного і трубопровідного транспорту Радянського Союзу, географія перевезень пасажирів і розміщення вантажних перевезень, основні положення з організації і ведення колійного господарства, безпека руху поїздів і загальні правила з техніки безпеки при колійних роботах, поточне утримання колії, ремонт колійного шляху, пристрої залізничної колії, конструкція і робота елементів земляного полотна і верхньої будови, особливості пристроїв колії на мостах і в тунелях, взаємодія колії та рухомого складу, технічні умови та норми утримання колії тощо.

Вагонне господарство – одна з найважливіших ланок практично всіх технологічних процесів виробництва країни, воно забезпечує пасажирські та вантажні перевезення [1], тому вагонобудуванню та вагонному господарству завжди приділялася велика увага.

Для підготовки спеціалістів цього напрямку використовувалися різні підручники та навчальні посібники, а саме: Вершинський С. В. «Расчет вагонов на прочность» (1971 р.), Курятников А. А. «Запасные части подвижного состава, машин и механизмов» (1978 р.), Шадур Л. А. «Вагоны» (1980 р.), «Развитие отечественного вагонного парка» (1988 р.), Гридюшко В. И. «Вагонное хозяйство» (1988 р.), Пастухов И. Ф. «Вагоны. Учебник для техникумов железнодорожного транспорта» (1988 р.) та ін.

Огляд навчальної літератури, яка використовувалася для підготовки залізничників спеціальності «Вагони та вагонне господарство», дає змогу зауважити, що фахівці цієї спеціальності (слюсарі з ремонту рухомого складу, оглядачі вагонів, бригадири, майстри, технологи вагонних депо на підприємствах залізниці) одержували теоретичну і практичну підготовку з конструювання та розрахунку вагонів, їх виготовлення, організації експлуатації, технічного обслуговування та ремонту, з розрахунків і вибору вагонних санітарно-гігієнічних пристроїв, електрообладнання та автоматики.

Господарство сигналізації і зв'язку забезпечує утримання в технічно справному і налагодженому стані всіх пристроїв автоматики, телемеханіки та зв'язку, виконує поточний ремонт та технічне обслуговування пристроїв автоматики, телемеханіки та зв'язку згідно з чинними інструкціями, правилами та положеннями.

Список навчальної літератури, яка забезпечувала належне опанування цією професією, складався з низки підручників та навчальних посібників, а саме: Давыдовский В. М. «Телефонные аппараты и специальные железнодорожные коммутаторы» (1972 р.), Маслюков О. А. «Устройство, ремонт и обслуживание средств связи на железнодорожном транспорте» (1974 р.), Прохорский А. А. «Основы автоматики и телемеханики» (1976 р.), Марков М. В. «Линейные сооружения железнодорожной автоматики, телемеханики и связи» (1980 р.), Худов В. Н. «Избирательная телефонная связь на железнодорожном транспорте» (1981 р.) тощо.

Огляд підручників та навчальних посібників для майбутніх електромеханіків зв'язку, електромеханіків радіозв'язку, диспетчерів зв'язку, техніків зв'язку, техніків обчислювального центру, електромонтерів зв'язку, тобто фахівців господарства сигналізації та зв'язку дозволяє зробити висновок, що під час навчання вони отримували знання з таких тематичних розділів: теорія передачі електросигналів зв'язку, мікропроцесорна техніка, електроживлення пристроїв електрозв'язку, радіотехнічні системи залізничного транспорту, вимірювання в техніці зв'язку, автоматичний і вибірковий телефонний зв'язок тощо.

Організація перевезень та управління на залізничному транспорті забезпечує організоване та централізоване управління рухом поїздів. Фахівці цієї спеціальності можуть працювати в різних структурних підрозділах залізниці та підприємствах народного господарства, а саме: начальниками залізниць, відділень, станцій і їхніми заступниками, поїзними та маневровими диспетчерами, ревізорами з безпеки руху, черговими по станції, черговими по парку, черговими по гірці, регулювальниками швидкості руху вагонів, комерційними агентами, черговими стрілочних постів, сигналістами, складачами поїздів, операторами станційних технологічних центрів (СТЦ), квитковими касирами, начальниками і черговими по вокзалу тощо [5].

У 50-90-х рр. XX ст. викладання дисциплін для фахівців спеціальності «Організація перевезень та управління на залізничному транспорті» забезпечувалося такими підручниками: Голубков В. В. «Механизация погрузочно-разгрузочных работ и грузовые устройства» (1974 р.), Аарон Ю. А. «Складское хозяйство и транспортно-экспедиционное дело» (1975 р.), Заглядимов В. И. «Организация движения на железнодорожном транспорте» (1978 р.), «Методические рекомендации по пректированию горюк малой мощности, оборудуемых средствами механизации и автоматизации сортировки вагонов» (1980 р.), Правдин Н. В. «Железнодорожные станции и узлы» (1984 р.), Ридель А. Э. «Погрузочно-разгрузочные машины на железнодорожном транспорте» (1986 р.), Болотный В. Я. «Совершенствования схем

и технологии работы железнодорожных станций» (1986 р.), Фефелов А. М. «Эксплуатационная работа станций и отделений: пособие по дипломному проектированию» (1988 р.) тощо Під час навчання майбутні фахівці-движенці опановували вміння та навички, які сприяли ефективній роботі на залізниці.

Вони вивчали такі теми: основи організації вантажних перевезень, управління експлуатаційною роботою та якість перевезень на залізничному транспорті, управління вантажною та комерційною роботою; комерційна експлуатація на транспорті, безпека руху та правила технічної експлуатації залізниць, комплексна механізація і автоматизація навантажувальних-розвантажувальних робіт, основи експлуатації транспортних засобів, залізничні станції та вузли, автоматизація проектування залізничних станцій, промисловий транспорт тощо.

Локомотивне господарство – це ланка, яка займається питаннями забезпечення експлуатаційної роботи, ремонту та технічного обслуговування тягового рухомого складу, його оновлення та модернізації [4]. Фахівці спеціальності «Локомотиви та локомотивне господарство» можуть працевлаштовуватися в локомотивних депо, на локомотивобудівних та локомотиворемонтних заводах, також на промислових підприємствах, де використовується локомотивна тяга на інженерних посадах [5].

Навчальна література, яка використовувалася в процесі підготовки майбутніх машиністів, слюсарів рухомого складу, техніків, електромеханіків тощо, охоплювала підручники та навчальні посібники, які, головним чином, були спрямовані на вивчення конструкції, устаткування та роботи локомотивів, а саме: «Иллюстрированное пособие паровозному машинисту» (1953 р.), Гончаров Ю. Г. «Управление тепловозом и его обслуживание» (1961 р.), Назаров Л. С. «Маневровые тепловозы» (1977 р.), Хмелевский А. В. «Паравоз: устройство, работа и ремонт» (1979 р.), Дробинский В. А. «Как устроен и работает тепловоз» (1980 р.), Нотик З. Х. «Электрические схемы тепловозов ТЭМ2 и ТЭМ1» (1980 р.), Прозоров Н. К. «Паровоз: устройство, работа и ремонт» (1986 р.), Находкин В. М. «Ремонт электроподвижного состава» (1989 р.) та ін.

Підготовка майбутніх фахівців локомотивного господарства була спрямована на вивчення конструкції тепловозів, дизельних поїздів, автомотрис, електровозів та електропоїздів, розробку нових та удосконалення конструкції існуючих локомотивів, підвищення ефективності їх ремонту з використанням сучасних технологій того часу. У навчальному процесі головна перевага надавалася темам, які безпосередньо пов'язані з конструкцією, устаткуванням та роботою локомотивів: загальний курс залізниць та рухомого складу, теорія та конструкція локомотивів, теорія локомотивної тяги, експлуатація локомотивів та локомотивне господарство, електричне обладнання локомотивів, організація та планування виробництва, основи електроніки та автоматики рухомого складу, двигуни внутрішнього згорання, автоматизовані системи управління в локомотивному господарстві тощо.

Незалежно від обраної спеціальності всі майбутні залізничники в процесі навчання опановували інструкції та правила, пов'язані з діяльністю залізничного транспорту. Обов'язковими для вивчення були такі документи: «Правила технічної експлуатації залізниць», «Інструкція з руху поїздів та маневрової роботи», «Інструкція з сигналізації залізниць», «Правила перевезення небезпечних вантажів», «Тарифне керівництво», «Інструкція з комплексної механізації та автоматизації навантажувально-розвантажувальних робіт» (КМАНРР), «Інструкція з використання гальм у поїздах ЦТ-ЦВ-ЦД №0015» тощо.

Отже, створенню навчальної літератури в 50-90-ті рр. ХХ ст. приділялася досить значна увага, про що свідчать накази Міністерства освіти та інших урядових організацій. Підручники і посібники для підготовки майбутніх залізничників повністю відповідали навчальним планам та програмам, обов'язково мали гриф певного відомства або міністерства, який рекомендував підручник або навчальний посібник для використання в тому чи іншому навчальному закладі, відповідали вимогам до змісту, які було

відображено в інструкціях із написання та складання навчальної літератури (перша інструкція з'явилася у 1956 р., остання – у 1988 р.). Теми, що розглядалися в підручниках, відповідали спеціальностям майбутніх фахівців. Було створено навчальну літературу для фахівців колійного, вагонного, локомотивного господарств, сигналізації, централізації, блокування (СЦБ) та зв'язку, організації перевезень та управління на залізничному транспорті. Виданню та створенню навчальної літератури приділялася досить значна увага, про що свідчать накази Міністерства освіти та інших урядових організацій, хоча процес створення навчальної літератури розвивався досить повільно.

У подальших наукових розвідках зміст навчальної літератури для підготовки залізничників може бути розглянутий більш детально.

Література:

1. Вагони та вагонне господарство. URL: <http://pk.diit.edu.ua/?view=static&id=28>
2. Высшая школа: сборник основных постановлений, приказов и инструкций: в 2ч. / под ред. Е. И. Войленко. М.: Высшая школа, 1978. Ч. 2. 430 с.
3. Головне управління колійного господарства. URL: https://uz.gov.ua/index.php?m=info.dict&f=Doc.View&p=tel_CP&lng=uk
4. Департамент локомотивного господарства. URL: https://www.uz.gov.ua/about/general_information/main_departments/departament_of_locomotive_economy/
5. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04>
6. Лізвінський В. Л. Генеза нормативних вимог до змісту вузівського підручника (друга половина XX ст. – початок XXI ст.). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя. 2010. Вип. 7 (60). С. 171–172.
7. Об утверждении инструкции о порядке планирования и подготовки к изданию рукописей учебников и учебных пособий для высших и средних специальных учебных заведений. *Бюллетень МВ и ССО СССР*. 1971. № 12. С. 13–18.
8. Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <http://ube.nlu.org.ua/article/%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA>

Kovalenko O. M.

ACADEMIC BOOKS AS AN ELEMENT OF EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL SUPPORT FOR TRAINING OF RAILWAY WORKERS (1950–1990)

The article deals with the academic books which used for training of railway workers in the USSR (1950–1990). The author studies the background for creation and development of textbooks and manuals. The article analyses educational literature for training of railway specialists/ The academic books were divided into the following groups: textbooks and manuals for specialists in track, wagon, locomotive branches, signalling, centralization, blocking and connection, organization of transportation and management at the railway. It emphasizes that the publication of academic books in 1950–1990 received considerable attention, as evidenced by the orders of the Ministry of Education and other governmental organizations. The academic books as they look nowadays began to appear only in the beginning of 1950-s when educational institutions felt the lack of high quality academic literature. The study materials for the training of future railway workers in 1950–1990 was fully compliant with the curriculums and syllabus, it must have the stamp of the relevant department or ministry, which recommended a textbook or manual to use in a particular type of educational institutions as well as it must contain certain content requirements, which was reflected in the instructions for writing and compiling textbooks. The topics used in the textbooks corresponded to the majors of future specialists. The regulation stated that the stamp was given to a textbook or a manual if it is of a high scientific and methodical level, fully compliant with the curriculum, approved by the Ministry. The stamp for manuals was as usual given for laboratory practicums, problem books, and manuals for term papers and diploma projects as well as for materials which cover only the part of the course or did not fully correspond to the curriculum.

Key words: academic books, textbooks, manuals, railway workers, railway specialists, railway branches, specialties.

Дата надходження статті: «27» серпня 2019 р.